

КОНЦЕПТ ЧУДА В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ПОЛЬЩІ: ВІД БОГОСЛОВСЬКОЇ ТЕОРІЇ ДО АКАДЕМІЧНОГО ЗНАННЯ

У статті представлено польський досвід висвітлення богословської проблематики чуда в академічній освіті. Автором зазначено, що висвітлення сучасної проблематики чуда в богословській освіті відбувається в таких дисциплінах, як біблеїстика й фундаментальна теологія. Якщо в першій чудо є предметом зацікавлення в контексті священної історії, то в другій ставиться питання про концепцію чуда та його апологетичну вартість. Доведено, що в викладенні матеріалу польські автори підручників усе більше відмовляються від сухого й догматизованого тексту, шукаючи ефективних засобів, які спонукають студента до живої та глибокої рефлексії над тематикою.

Ключові слова: *чудо, освітній простір, Польща, богословська теорія, академічне знання.*

Постановка проблеми. Однією з найбільших новацій, які були впроваджені в українському науковому й освітньому просторі, стала поява у списку спеціальностей нової дисципліни *теологія* (богослов'я). У зв'язку з цим, такі категорії, як *Боже об'явлення, благодать, гріх, спасіння* тощо, потребують ґрунтовного вивчення та висвітлення. Категорія чуда, що займає особливе місце серед проблем християнського богослов'я, також вимагає не лише дослідження, але й компетентного представлення в освітніх програмах. При цьому, аби не зводити виклад матеріалу до традиційних шаблонів і застарілих схем, необхідно враховувати нові тенденції, які з'являються в галузі богословських наук.

Трансформації, які відбулися в католицькій богословській думці впродовж минулого століття, не могли не відобразитися на вченні про чудо. Теологи ХХ ст. були вимушені по-новому відповісти на дражливі питання, пов'язані з проблематикою інтерпретації біблійних чудес, узгодження віри в чудо з ментальністю сучасної людини, досягненнями науки тощо. Відповідно, виникала потреба відображення богословських досягнень в освітньому процесі, представленні сучасного бачення релігійних явищ у католицьких науково-освітніх установах, духовних семінаріях тощо.

Прокладення певного «мосту» між сучасною теологією та академічною освітою є актуальним, а водночас нелегким завданням, оскільки вимагає створення освітньої програми, яка б відповідала очікуванням представників різних богословських традицій. Незважаючи на поліконфесійність українського суспільства, досвід інших країн (зокрема Польщі, де переважна більшість віруючих є католиками) може бути успішно використаним і у вітчизняному богословсько-освітньому просторі.

Аналіз актуальних досліджень. Необхідність узгодження найновіших досягнень теології зі змістом богословської освіти особливим чином підкреслювалася польськими дослідниками, серед яких можна виділити таких богословів, як Юзеф Кудасевич та Хенрик Севериняк. Якщо Кудасевич цікавився нашою проблематикою, передусім, у контексті висвітлення даних сучасної католицької біблеїстики у проповіді й катехізації [9], то Х. Севериняк намагався збудувати програму викладання богослов'я чуда як частину курсу фундаментальної теології у вищих духовних семінаріях [13]. Очевидно, що проблематика досі не є розробленою, а це спонукає до нових пошуків.

Метою статті є представлення польського досвіду висвітлення богословської проблематики чуда в академічній освіті.

Виклад основного матеріалу. Сучасна католицька рефлексія над чудом спирається на біблійні тексти, а особливим чином – на євангельський корпус. Євангельська традиція успадкувала старозавітне розуміння чуда як знаку від Бога, а водночас мала свої особливості: чудотворство безпосередньо пов'язане з особою і місією Ісуса, зменшується кількість різновидів чудес. Хоча в античному світі й зустрічалися подібні за формою явища, однак можна казати про оригінальність чудес, описаних у Євангелії, за їх значенням [3, 39–64].

Серед найбільш відомих концепцій чуда в західній традиції, які суттєво вплинули на католицьку думку, слід відзначити теорії Августина й Томи Аквінського. Концепція чуда Августина, відома як «психологічно-релігійна», акцентувала в явищі чуда психологічний момент подиву, враження, завдяки якому людина могла зацікавитися посланням, отриманим від Бога. Натомість, у «філософсько-природничій» («об'єктивістській») теорії Томи чудо постає як подія, у якій завдяки божественному втручання відбувається так би мовити порушення законів природи [3, 65–90].

Пошук нових підходів до розуміння проблематики чуда в середовищі католицьких дослідників був досить болючим. Нові ідеї зароджувалися в

контексті протидії церковної ортодоксії, яка захищала думку Томи, «католицькому модернізму». Унаслідок цього теорії багатьох богословів або загалом були заборонені (наприклад, А. Луазі та Дж. Тіррел), або отримали своє визнання лише в середині ХХ ст. (Ньюмен та Блондель). У працях А. Луазі, О. Сабатьє та Дж. Тіррела поняття чуда мало виразно суб'єктивістський характер, що цілковито заперечувало об'єктивістську теорію чуда томізму. Натомість, у Ньюмена та Блонделя акцентувалася не стільки феноменальна, скільки значеннєва площина чуда [3, 90–111].

Відхід від томістської концепції чуда, яка залишалася домінуючою до середини ХХ ст., зумовлений декількома причинами. По-перше, саме розуміння чуда як подолання законів природи поступово втрачало релігійний характер. По-друге, католицька традиційна концепція чуда зазнавала критики з боку ряду дослідників Нового часу, яка стосувалася філософських чи історичних проблем. По-третє, сама католицька біблеїстика, розвиток якої відбувався завдяки виданню низки церковних документів, почала стверджувати невідповідність томістського розуміння чуда висновкам біблійних наук. Нова хвиля зацікавлення творами представників патристики також дала поштовх до переосмислення поняття чуда. Мали місце також причини, безпосередньо пов'язані з викликами сучасності. Католицька апологетика, яка зазнала впливу представників філософських напрямів ХХ ст. (феноменологія, екзистенціалізм, персоналізм), у теорії чуда звернула увагу на антропологічний аспект чуда. Швидкий науково-технічний прогрес також сприяв намаганням примирити науку з істинами одкровення, віру в чудо – з новими відкриттями природничих наук. Урешті, значною подією, яка дала поштовх у розвитку постметафізичної теології чуда, став II Ватиканський собор (1962–1965), який проголосив плюралізм у філософсько-богословських дослідженнях і розпочав діалог із нехристиянськими релігіями [3, 113–159].

Усі згадані причини вплинули на сучасну католицьку рефлексію над феноменом чуда. Повернувшись до біблійних і патристичних джерел, католицькі дослідники наново відкрили поняття чуда як знаку Божого, натомість, усе менше уваги звертається на його метафізичне та природниче підґрунтя. Сучасна філософія допомогла визначити роль людини в чудесній події. Церковна апологетика, вступивши на шлях діалогу з іншими релігіями, почала допускати можливість чудесних подій у нехристиянських віруваннях.

Висновки, зроблені на матеріалі біблійних досліджень, не збігалися з багатьма тезами традиційної апологетики. Передусім, здалася вражаючою різниця між схоластичною та біблійною світоглядними концепціями. Тома

Аквінський, традиційний католицький авторитет, у своїй теорії чуда головний акцент поставив на перевищенні або призупиненні Богом дії законів природи. Така концепція сприяла постанню фізично-природничої інтерпретації чуда, яка, на думку польського теолога Ю. Кудасевича, поступово втратила релігійний характер чуда як знаку; біблійні чудеса загубили властивий теологічний, історико-спасенний і кериґматичний виміри. Така тенденція була неминучою, оскільки схоластична концепція чуда спиралася на заздалегідь відмінні від біблійного світосприйняття філософські основи (картина світу, розуміння законів природи, відношення Бога до світу тощо). Так, томістська теза про безсторонність Бога, як пише І. Барбур, «виглядає прямою протилежністю (ідеї – А. П.) діяльного біблійного Бога, який глибоко задіяний в історію Ізраїлю та пристрасно відкликається на її мінливі ситуації» [1, 379].

Схоластичне розуміння біблійних чудес відобразилося в академічних і семінарійних підручниках, катехізисах, відповідно формуючи свідомість майбутніх пастирів і мирян. Як зазначає Кудасевич, наслідком такого процесу стала поява певного типу ментальності, згідно з яким «чудо майже автоматично асоціювалося з подоланням законів природи» [9, 344–345]. Прикладом подібної апологетичної аргументації може послужити монографія польського автора В. Граната «Теологічна віра, надія і любов» [8], який представляє чудо як доказ християнського об'явлення. Доведення починається з формулювання загального твердження, яке потім поступово підтверджується декількома аргументами. Спочатку стверджується існування об'єктивного критерію істинності об'явлення, що проявляється у незвичності чудес і пророцтв. Далі пояснюється важливість сприйняття чудес за допомогою розуму, який дає можливість відрізнити істинні релігійні судження від фальшивих. Істинність суджень виявляється за допомогою розумових критеріїв.

Раціональні критерії об'явлення, у свою чергу, діляться на суб'єктивні й об'єктивні. Гранат, подібно як і всі традиційні апологети, перевагу надавав останнім. Далі об'єктивні критерії поділяються на внутрішні (ті, що вказують на особливу вартість християнського вчення: піднесеність, універсальність, гармонія тощо) та зовнішні. Власне до зовнішніх критеріїв належать незвичні знаки, що свідчать про божественну інтервенцію у світ, тобто чудеса. Щоправда, саме внутрішнє, суб'єктивне релігійне переживання не може дати подібної певності, але не виключається його роль як фактора, що впливає на віру. Якщо ж такий

досвід прийме зовнішню форму, стане чудесним і встановленим фактом, немає перешкод, аби надати йому статусу об'єктивного критерію [8, 256].

«Об'єктивний критерій об'явлення повинен мати характер незвичності, тобто чуда; тільки в такому випадку він може стати підтвердженням Божого послання; чудо описуємо як незвичний, надприродний факт, вчинений Богом безпосередньо або посередньо для підтвердження об'явленої істини. Кожне чудо в апологетичному значенні (бо власне про таке йдеться) повинно бути історично документоване (*veritas historica*), виходити поза дію законів природи чи психіки (*veritas philosophica*) і мати логічний і підтверджуваний зв'язок з об'явленою істиною (*veritas relativa*)». Чудеса можуть існувати на фізичній площині (наприклад, втихомирення бурі на морі, воскресіння померлого), моральній (наприклад, витривалість мучеників), у сфері людського розуму (пророкування майбутніх подій, залежних від людської волі). Ці три категорії чуда, як пише польський богослов, належать до достовірних критеріїв християнського об'явлення [8, 256–257].

Далі В. Гранат представляє помилкові, з точки зору католицької апологетики, думки. Критика стосується, передусім, протестантських і модерністських мислителів: Ф. Шляермахера, А. Луазі, Дж. Тіррела, М. Блонделя. Автор засуджує агностицизм і сентименталізм ліберальної теології, релігійний іманентизм модерністів, підкріплюючи свою критику документами церкви. Посилаючись на I Ватиканський собор і папські енцикліки («*Pascendi*», «*Humane generis*») він захищає зовнішній і об'єктивний характер чудес. Християнське об'явлення підтверджується зовнішніми знаками (чудеса та пророцтва), пристосованими до рівня мислення всіх часів. Внутрішній релігійний досвід не може служити єдиним стимулом до віри та прийняття Божого об'явлення.

Таким чином, відкинувши невластиві теорії, автор переходить до доведення початкової тези позитивними доказами на підставі Писання, церковної традиції та спекулятивних висновків. Біблійні цитати й посилання на представників патристики мають переконати у слушності наперед поданої автором тези [8, 257–267]. Подібне викладення матеріалу більше спиралося на послух авторитетам (Біблія, отці церкви, соборні рішення), ніж давало справжні раціональні аргументи на користь віри. У такому випадку «доведення» істин віри було скероване вже на віруючих християн, однак залишалось безсильним у стосунку до атеїстів, скептиків і опонентів церковного вчення.

Так, завдяки застосуванню засад схоластичної філософії до інтерпретації чудес Ісуса, останні втратили свій глибокий богословський і

керигматичний виміри, були вирвані з властивого історико-спасенного контексту. Унаслідок цього з'явилися тенденції, якими характеризувалося католицьке навчання як у формі катехези, так і в проповідництві. Згаданий вище автор виділяє чотири такі тенденції: апологетично-полемічний підхід, алегоризація чудесних подій, використання описів чудес як своєрідної канви для догматично-моральних повчань, подекуди ігнорувалася сама проблематика чудес. Апологетично-полемічний підхід, передусім, виражався в намаганні обґрунтування можливості чуда як такого. Для цього часто вживалися докази «відповідності» (*convenientiae*): з можливості (*a posse*) робився висновок про сам факт (*ad esse*), тобто, якщо Бог, будучи всемогутнім, міг вчинити чудо, то він дійсно його вчинив.

Друга тенденція була пов'язана з посиланням на отців церкви, які використовували алегоричний метод інтерпретації Писання. Проте чудеса Ісуса часто-густо виривалися з їх історико-спасенного контексту. Наприклад, воскресіння юнака з Наїну (Лк. 7, 11–17) інтерпретувалося як пробудження до духовного життя, а новина про воскресіння Христа представлялася як нагадування про необхідність великодньої сповіді. Таке досить широке застосування алегоричного пояснення, на думку сучасних католицьких дослідників, збіднювало богословське навантаження біблійного тексту.

Однак найбільш поширеною тенденцією стало використання чудес як канви для заздалегідь встановлених догматичних і моральних повчань у катехезі та проповіді. Не ставилося питання про наміри біблійних авторів щодо того чи іншого фрагменту з описами чудес; біблійні сюжети натомість ставали ілюстраціями катехетичних тез. Уже згаданий фрагмент воскресіння юнака з Наїну в такому ключі служив проповідникам для нагадування про обов'язок любові батьків до своїх дітей [9, 362].

Занепад традиційної концепції чуда проявився також у тому, що в середині ХХ ст. з'явилася тенденція уникнення тем, пов'язаних із чудесами. Кудасевич називає таку позицію фальшивою, оскільки усунення проблематики чудес Ісуса послаблює силу Євангелія та деформує її найглибший сенс. Згідно з Догматичною конституцією про Боже Об'явлення (п. 2), чудеса, будучи чинами Ісуса, належать до істоти Євангелії і мають розглядатися на рівні з його вченням. Неможливо оминати чудеса, проповідуючи головні таємниці християнського життя (Великдень, П'ятидесятниця, Різдво). «Тому також сором'язливе уникання чудес Ісуса в сучасному навчанні є великим непорозумінням» [9, 360–363].

Переосмислення біблійних та апологетичних ідей, пов'язаних із теорією чуда, призвело до створення нової, семіотичної (семіологічної або знакової) концепції чуда в католицькій теології, яка прийшла на зміну томістській об'єктивістській (філософсько-природничій). Семіотична концепція чуда ґрунтується на біблійному розумінні чуда як знаку, за допомогою якого Бог запрошує людину до спасенного діалогу. Зацікавлення семіотикою в богословських дослідженнях сприяло побудові теорії чуда як знаку. На думку представників знакової концепції, в чуді можна виділити три пари елементів, таких як комунікат (духовний елемент, зміст чуда) і носій (матеріальний елемент); відправник і одержувач; відношення і код. Слід згадати й альтернативну, символічну теорію чуда люблінського дослідника М. Русецького, у якій виступають два елементи: символізований і символізуючий, які завжди мають розглядатись у нерозривній єдності.

Щодо історичності біблійних чудес сучасні католицькі дослідники намагаються знайти «золоту середину» між буквальним розумінням книг Писання та ліберальною екзегезою. З одного боку, в аналізі описів чудес вони визначають літературний жанр відповідних оповідань, що дає змогу оцінити той чи інший фрагмент Біблії з точки зору його історичної цінності за допомогою загальноновизнаних у католицькому богословському середовищі критеріїв. З іншого боку, вказується на необхідність розуміння історичності не як опису голих фактів, але з урахуванням значення, що пов'язується з подіями, які відбувалися впродовж історії спасіння. Відповідно, у католицькій теології зберігається значення євангельських чудес як інтегральної частини християнського одкровення, що свідчить про критичне ставлення більшості її представників до теорії деміфологізації Р. Бульмана.

Отже, феномен чуда в католицькій доктрині розглядається головним чином у проблематиці таких дисциплін, як біблійна теологія та апологетика (фундаментальна теологія). Якщо в першій зацікавлення концептом чуда з'являється у зв'язку з необхідністю інтерпретації описуваних у Біблії явищ, то у другій чудо постає як аргумент, який підтверджує істинність Божого одкровення та проголошеного церквою вчення. Висновки, зроблені представниками цих двох дисциплін, були висвітлені в богословських академічних підручниках, виданих у Польщі (теологічна спадщина сучасних польських теологів, які досліджували концепт чуда, представлена Автором в окремій статті [4]).

Дані екзегетичних досліджень, пов'язаних із біблійними чудесами, подає Т. Бжеговий у підручнику «Історичні книги Старого Завіту».

Використовуючи багаті археологічні й філологічні матеріали, він намагається реконструювати відповідні історичні події (головним чином у Книзі Ісуса Навина) та надати чудесним описам властиву інтерпретацію [7].

Спробу представити біблійну історію як послідовний розвиток священної історії здійснює М. Беднаж у праці «Історія спасіння». В аналізі подій, пов'язаних із виходом єврейського народу з єгипетської неволі, автор підкреслює необхідність визначити біблійне поняття чуда як події, що свідчить про Божу силу. Наводячи приклади з історії єврейського монотеїзму, М. Беднаж показує перевагу біблійної релігії, яка підтримувалася божественним провидінням завдяки надзвичайним подіям у життя ізраїльського народу. Аби встановити, чи дійсно певне явище можна назвати чудесним, необхідно піддати описи надзвичайних подій літературній та історичній критиці. Результати біблійної критики автор представляє на прикладі декількох сюжетів біблійної історії: єгипетських кар, переходу через Червоне море, чудес у пустелі, згадує проблему інтерпретації чуда «затримання сонця» [6, 90–94, 103–105, 114–115, 121–123, 180–181]. Натомість пропорційно мало місця він приділяє новозавітним подіям і чомусь взагалі не торкається теми чудотворної діяльності Ісуса в Євангелії. Проблематику євангельських чудес Беднаж підіймає в іншій праці, присвяченій синоптичним євангеліям, основну увагу приділяючи значенню чудесних знаків у творі Марка [5, 160–164].

У двох окремих підручниках («Синоптичні євангелія») іншого польського біблеїста А. Пацьорека досліджуються євангелія Марка і Матвія. Серед чудес, окреслених як «потужні діяння» Ісуса, у творі євангеліста Марка виділяються зцілення. Пацьорек називає усі події, які свідчать про віру в прославленого Христа, епіфаніями: хрещення в Йордані, преображення, ходіння Ісуса по морю та дві згадки про насичення хлібом [11, 78–82]. Теми чудес у Євангелії від Матвія біблеїст торкається у зв'язку зі структурою цього твору. Євангеліє складається з п'ятьох частин, кожна з яких містить опис певних подій і промову Ісуса. Опис чудес (зцілення й екзорцизми, втихомирення бурі) у другій частині євангелії (Мт. 8, 1–10, 42), яка усвідомлює брак «робітників» на «жнивні» й таким чином готує місійну промову Ісуса (Мт. 10, 1–42). Чудо втихомирення бурі Ісусом згадується Пацьореком також у контексті аналізу христологічного титулу «Господь» (*kyrios*) [10, 18–19, 94–95].

Богословська рефлексія католицьких дослідників відобразилася також у підручниках із фундаментальної теології, прикладом чого є монографії С. Роси [12] і Х. Севериняка [14, 279–304]. С. Роса у першій

частині своєї «Фундаментальної теології», яку присвячує христологічній проблематиці, розглядає чудо як критерій Божого об'явлення (таким критерієм він називає натуральний або умовний знак, який дозволяє ідентифікувати істинне Боже об'явлення). На думку автора, всі критерії об'явлення – як негативні, так і позитивні – остаточно спрощуються до чуда. Для С. Роси чудо й Боже об'явлення загалом є поняттями тісно спорідненими, оскільки вони обумовлюють безпосереднє втручання Бога в земну історію людини, «отже не містяться в межах натуральної еволюції світу й людини» [12, 41]. Автор розпочинає від представлення двох головних концепцій чуда (августинівську та томістську). Він розглядає причини відходу від концепції Томи Аквінського в сучасній католицькій теології, потім переходить до представлення нової концепції, її знакового й персоналістичного характеру, засад релігійного та наукового розпізнання чудесного явища. Підручник С. Роси носить більш синтетичний і конспективний характер. Слідуючи встановленій церковною владою програмі, проблематику чудес Ісуса С. Роса розглядає окремо від проблематики сучасної концепції чуда [12, 108–111], тим самим включаючи тему чудес не тільки у фундаментальну христологію, але також в теорію Божественного об'явлення.

Основний матеріал підручника Х. Севериняка «Свідectво і сенс», який стосувався питання чуда, спочатку був опублікований у статті, де автор пропонує відійти від прийнятого в польському «ratio studiorum» (програмі інтелектуальної підготовки семінаристів) подвійного розгляду проблематики у фундаментальній христології (чудеса Ісуса та їх мотиваційна цінність) і аналіз критеріїв об'явлення (також питання розпізнання чудес), пропонуючи злити їх воедино як окрему тему у програмі навчання. Упроваджуючи нові акценти, Х. Севериняк намагається синтезувати їх із класичним способом представлення проблематики. Він показує значення і місце питання про чудо в програмі богословського навчання, оговорює найважливіші проблеми, пов'язані з ним: представлення чудес у євангеліях, історичність чудес Ісуса, теологія чуда, проблема наукового й богословського розпізнання чудесних явищ (головним чином, на прикладі зцілень у Лурді) тощо [14].

Утілюючи свої ідеї в підручнику, Х. Севериняк спершу представляє головні тези найбільш впливових богословських концепцій чуда (Августина й Томи Аквінського), піддає їх критиці, після чого переходить до розгляду сучасної концепції, яку, передусім, пов'язує з її знаковим характером і зв'язком з історією спасіння. Особливу увагу автор підручника приділяє аналізу біблійної термінології чудес, класифікації

чудес Ісуса, питанню редакції євангелій, критеріям історичності чудес у них. Окремо Х. Севериняк розглядає питання верифікації чудес, а також застосування її у випадках беатифікаційних і канонізаційних процесів, приватних об'явлень, харизматичних оздоровлень тощо. Особливістю представлення матеріалу є критичність щодо попередніх концепцій, ставлення проблемних питань, наведення прикладів і статистичних даних. У кінці розділу, присвяченому чудесам, він подає низку теологічних вправ, скерованих на розвиток апологетичного мислення студента-теолога.

Висновки. Маючи довгу й багату традицію, католицька теологія в Польщі представлена багатьма богословськими школами й гучними іменами. Вона стала чітким віддзеркаленням процесів, які відбувались у всій католицькій теології, миттєво реагуючи не тільки на нові доктринальні документи Апостольської столиці, але й ті тенденції, які проявлялися в іноземних богословських осередках. Відповідно, трансформації, які відбулися в теологічному розумінні концепту чуда, були висвітлені в академічних програмах, підручниках і лекціях із богослов'я.

Висвітлення сучасної проблематики чуда в богословській освіті відбувається в таких дисциплінах, як біблеїстика й фундаментальна теологія. Якщо в першій чудо є предметом зацікавлення в контексті священної історії, то в другій ставиться питання про концепцію чуда та його апологетичну вартість. У викладенні матеріалу польські автори підручників усе більше відмовляються від сухого й догматизованого тексту, шукаючи ефективних засобів, які спонукають студента до живої та глибокої рефлексії над тематикою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барбур И. Религия и наука : история и современность [пер. с англ. А. Федорчук] / И. Барбур. – М. : Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2000. – 434 с.
2. Пальчик А. О. Трансформація теологічного осмислення феномену чуда в сучасному католицизмі : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.11 / А. О. Пальчик. – К., 2015. – 218 с.
3. Пальчик А. Проблема чуда в сучасній католицькій теології (на матеріалах творчості польських теологів) / А. Пальчик // Світогляд – філософія – релігія : зб. наук. праць. – Вип. 3. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. – С. 204–212.
4. Bednarz M. Ewangelie synoptyczne / M. Bednarz. – Tarnów : Biblos, 2003. – 310 s.

5. Bednarz M. Historia zbawienia / M. Bednarz. – Tarnów : Biblos, 2000. – 300 s.
6. Brzegowy T. Księgi historyczne Starego Testamentu / T. Brzegowy. – Tarnów : Biblos, 2002. – 370 s.
7. Granat W. Teologiczna wiara, nadzieja i miłość / W. Granat. – Lublin : Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 1960. – 448 s.
8. Kudasiewicz J. Biblia – Historia – Nauka / J. Kudasiewicz. – Kraków : Znak, 1987. – 432 s.
9. Paciorek A. Ewangelie synoptyczne / A. Paciorek. – T. 1 : Wprowadzenie ogólne. – Tarnów : Biblos, 2001. – 142 s.
10. Paciorek A. Ewangelie synoptyczne / A. Paciorek. – T. 2 : Ewangelia według św. Mateusza. – Tarnów : Biblos, 2002. – 174 s.
11. Paciorek A. Ewangelie synoptyczne / A. Paciorek. – T. 3 : Ewangelia według św. Marka. – Tarnów : Biblos, 2001. – 164 s.
12. Rosa S. Teologia fundamentalna / S. Rosa. – Tarnów : Biblos, 1998. – Cz. 1. – 172 s.
13. Seweryniak H. Problematyka cudu w wykładzie seminaryjnym / H. Seweryniak // Studia Płockie. – T. XXII – 1994. – S. 133–149.
14. Seweryniak H. Świadczenie i sens. Teologia fundamentalna / H. Seweryniak. – Płock : Płocki Instytut Wydawniczy, 2005. – 528 s.

РЕЗЮМЕ

Пальчик А. О. Концепт чуда в образовательном пространстве Польши: от богословской теории к академическому знанию.

Трансформации, которые произошли в католической богословской мысли на протяжении прошлого века, не могли не отразиться на учении о чуде. Теологи XX века были вынуждены по-новому ответить на щекотливые вопросы, связанные с проблематикой интерпретации библейских чудес, согласования веры в чудо с ментальностью современного человека, достижениями науки и тому подобное. Соответственно, возникала потребность отражение богословских достижений в образовательном процессе, представлении современного видения религиозных явлений в католических научно-образовательных учреждениях, духовных семинариях и тому подобное.

Прокладка некоего «моста» между современной теологией и академическим образованием является актуальной, а вместе с тем нелегкой задачей, поскольку требует создание образовательной

программы, которая бы соответствовала ожиданиям представителей различных богословских традиций. Несмотря на поликонфессиональность украинского общества, опыт других стран (в частности, Польши, где подавляющее большинство верующих являются католиками) может быть успешно использован и в отечественном богословско-образовательном пространстве.

Целью статьи является представление польского опыта освещения богословской проблематики чуда в академическом образовании.

Имея длинную и богатую традицию, католическая теология в Польше представлена многими богословскими школами и громкими именами. Она стала четким отражением процессов, которые происходили во всей католической теологии, мгновенно реагируя не только на новые доктринальные документы Апостольской столицы, но и те тенденции, которые проявлялись в иностранных богословских центрах. Соответственно, трансформации, которые произошли в теологическом понимании концепта чуда, были освещены в академических программах, учебниках и лекциях по богословию.

Освещение современной проблематики чуда в богословском образовании происходит в таких дисциплинах, как библеистика и фундаментальная теология. Если в первой чудо является предметом интереса в контексте священной истории, то во втором ставится вопрос о концепции чуда и его апологетическую стоимость. В изложении материала польские авторы учебников все больше отказываются от сухого и догматизированного текста, ища эффективные средства, которые побуждают студента к живой и глубокой рефлексии над тематикой.

Ключевые слова: *богословское чудо, польский опыт, католические религиозные явления, духовные школы, академические знания.*

SUMMARY

Palchik A. The concept of miracle in the educational space of Poland: from theory to theological academic knowledge.

The article presents Polish experience of coverage the problems of the theological miracle in academic education. The author stresses that the transformations occurred in the Catholic theological thought during the last century could not be displayed on the teaching of the miracle. The theologians of the twentieth century were forced to take a fresh answer to the annoying questions related to the issues of interpretation of biblical miracles, faith in the miracle of reconciliation with the mentality of modern man, the achievements of science and so on. Accordingly, the need to reflect theological achievements in education, representing a modern vision of Catholic religious phenomena in the scientific and educational institutions, seminaries has arisen.

So, thanks to the fundamentals of scholastic philosophy to interpret miracles of Jesus, the tendencies to characterize Catholic education were defined. They are polemical-apologetic approach, allegory of miraculous events, the use of description of wonders as a kind of canvas for dogmatic and moral teachings, sometimes ignored the very problematic of miracles.

It is mentioned that with a long and rich tradition of Catholic theology in Poland is represented by many theological schools and great names. It became a clear reflection of the processes taking place in all Catholic theology, instantly reacting not only to new doctrinal apostolic documents, but the trends which are manifested in foreign theological centers. Accordingly, the transformation that took place in the theological understanding of the concept of miracle was covered in the academic programs, textbooks and lectures on theology.

Lighting contemporary issues of wonder in theological education is occurred in such disciplines as Biblical traditions and fundamental theology. If the first miracle is the subject of interest in the context of sacred history, the second question is about the concept of miracle and its apologetic value. In the presentation of the material the Polish authors of the textbooks increasingly refuse from dry and dogmatic texts seeking for effective tools that encourage the students to live and deep reflection on the topic.

Key words: *theological miracle, Polish experience, Catholic religious phenomena, theological schools, academic knowledge.*